Эхэ найхан чнютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-hээ гарана

Бүгэдэ арадай газетэ

1995 ИЮЛЬ 13
Зунай дунда хара морин hарын 16
ЧЕТВЕРГ
гарагай 5
№ 128 (19222)
Газетын сэн Хэлсээтэ сэн

ОЕКТ

БУРЯАД РЕСПУБЛИКАДА НЮТАГАЙ ӨӨhЭДЫГӨӨ ХҮТЭЛБЭРИЛГЫЕ ЭМХИДХЭХЭ ГОЛ ЁhОНУУД ТУХАЙ БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ХУУЛИ

ссин Федерацийн болон Буряад Республикын Конс-
цинуудтай зохилдуулан, тус Хуули нютагай өөhэды-
хүтэлбэрилгын гол ёhонуудые тогтоодог, нютагай өө-
ыгөө хүтэлбэрилгын хуули ёhото, экономическа, мүн-
сангай эрхэ нүхэсэлнүүдые болон тэрэниие бэелүүл-
талаар гүрэнэй лаб хангалтануудые тодорхойлдог.

ХУБИ I

ЮРЭНХЫ ДҮРИМҮҮД

БҮЛЭГ 1. ЮРЭНХЫ ДҮРИМҮҮД

тья 1. Гол ойлгосонууд
ьсонууд.

Тус Хуулида хабаатай-
ойлгосонууд ба томьё-
нимэ удхатайгаар хэ-
дэнэ:

ниципальна эмхидэл —
ай өөhэдыгөө хүтэлбэ-
ын бэелүүлэгдэдэг, му-
льна зоериг, нюта-
ождедэй, нютагай өө-
ыгөө хүтэлбэрилгын hун-
зургаануудтай хотын,
эй hуурин, хамжуу-
ан нинтэ газартай хэ-
уурин, hуурингай амяар
ан хуби, тус Хууляар
лагдаhан, хүн зоной
удаг бусад газар ню-

тагай удха шанартай
алнууд — муниципаль-
хидэлэй хүн зоной хэ-
нэгүүдые хангалгатай
ботой, Буряад Республи-
Конституциар, тус Хуу-
ыг нютагай өөhэдыгөө хүтэл-
бэрилгын үүргэ уялгануудые
бэелүүлгэтэй холбоотой зо-
рилгонуудые дүүргэдэг зур-
гаануудта, предприятинуудта,
эмхи зургаануудта, эмхи-
нүүдтэ, зөөриин объектнүүдтэ
хабаатайгаар, мүн нютагай
зоной өөhэдыгөө хүтэлбэ-
рилгые бэелүүлгэдэ хабаа-
тай бусад ушарнуудта хэрэг-
лэгдэдэг.

**Статья 2. Нютагай өөhэ-
дыгөө хүтэлбэрилгын ойлгосо**

Буряад Республикада ню-
тагай өөhэдыгөө хүтэлбэрил-
гэ—зоной аша туhануудhаа,
тэрэнэй түүхын, үндэhэтэн-
угсаатанай болон бусад онсо
илгааануud, ёно заншалнуудhаа
уламжалан, бэеэ даагаад бо-
лон өөрынгөө харюусалгада
абажа, сэхэ болон нютагай
өөhэдыгөө хүтэлбэрилгын
зургаануудаар дамжуулан,
нютагай удха шанартай
асуудалнуудые болон тэрэнэн-
дэ дамжуулагдаhан гүрэнэй
асуудалнуудые шиндхэлгын
талаар зоной бэелүүлдэг
ажал ябуулга.

Нютагай өөhэдыгөө хүтэл-
бэрилгэ Россин Федерацийн,
Буряад Республикын консти-
туционно байгууламжтай үндэ-
hэ hууринуудай нэгэн болоно.

**Статья 3. Нютагай өөhэды-
гөө хүтэлбэрилгэ бэелүүлгын
талаар эрхэтэдэй эрхэ**

1. Буряад Республикын эр-
хэтэд сэхэшье, өөhэдынгөө
түлөөлэгшэдөөр дамжуулан-
шье, нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгые бэелүүлгын та-
лаар тэгшэ эрхэтэй. Эрэ
эхэнэрэй, арhанай үнгэ зү-
hын, үндэhэ яhанай, хэлэнэй,
түрэл гаралай, зөөриин ба
тушаал зэргын, шажан шү-
төөндэ хамааралгын, үзэл
бодолой, нийтын нэгэдэлнүүд-
тэ хамааралгын илгааануудые
баримталан, мүн бусадшье
эрхэ нүхэсэлнүүдээр нюта-
гай өөhэдыгөө хүтэлбэрилгэ-
дэ эрхэтэдэй хабаадаха эр-
хые хизаарлаха ябадал хо-
ригдодог.

2. Буряад Республикын эр-
хэтэд нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгын зургаануудта
hунгаха болоч hунгагдаха,
мүн референдумдэ, арадай
сэхээр засаглалгын бусадшье
түхэл янзануудта хабаадаха
эрхэтэй.

3. Буряад Республикын эр-
хэтэд нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгын зургаануудта
алба хэлгэдэ адли тэгшээр
абтажа хабаадуулагдадаг.

4. Буряад Республикын эр-
хэтэд нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгын зургаануудта
нюураараа хандаха, мүн ху-
биин ба хамтын хандалга-
нуудые бариха эрхэтэй.

5. Нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгын зургаануud, тэ-
дэнэй тушаалта нюурнуud,
хууляар ондоо ушарай ха-
раалагдаагүй юм hаа, нюта-
гай өөhэдыгөө хүтэлбэрилгын
зургаануудай ажал ябуулга
тухай мэдээсэл абаха эрхэ,
тэрэнэй эрхэнүүд ба сүлөө-
нүүдтэ сэхэ хабаагай доку-
ментнүүд, материалнуудтай
танцсаха арга боломжо хүн
бүхэндэ олгоо уялгатай.

6. Эрхэтэд нютагай өөhэ-
дыгөө хүтэлбэрилгые бэе-
лүүлхэ эрхээ ажаhуудаг га-
зартаа бэелүүлдэг.

7. Хүнэй ба эрхэтэнэй эр-
хэнүүд ба сүлөөнүүд нюта-
гай өөhэдыгөө хүтэлбэрилгын
удха ба ажал ябуулгые то-
дорхойлжо, хуули эрхэ са-
хилгаар хангагдадаг. Буряад
Республикын эрхэтэдтэ ню-
тагай өөhэдыгөө хүтэлбэрил-
гын талаар эрхыень сүүдээр
хамгаалга лаб хангагдадаг.

**Статья 4. Муниципальна
эмхидэлнүүд болон нютагай
хамта олонуud**

1. Нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгэ муниципальна эм-
хидэлнүүд гэжэ тодорхойлагда-
дагаг захиргаанай-территори-
альна единицэнүүдтэ бо-
лон захиргаанай-территориа-
льна единицэнүүд болодоггүй
хүдөөгэй hууринуудта (зо-
ной hуудаг тосхонуудта), hуу-
рин доторой территориннуудта
бэелүүлэгдэдэг.

2. Муниципальна эмхидэл-
дэ ажаhуудаг аад, нютагай
удха шанартай асуудалнуу-
дые шиндхэлгын талаар хам-
тын аша туhаар нэгэдүүлэг-
дэдэг зон нютагай хамта
олон гэжэ тодордог.

3. Үсөөн тоото арадуудай,
үндэhэ яhатанай бүлэгүүдэй
нэгэн бүхэлеэр ажаhуудаг га-
зарнуудта нютагай өөhэды-
гөө хүтэлбэрилгын үндэhэтэ-
нэй-территориальна эмхи-
дэлнүүд байгуулагдажа боло-
хо.

**Статья 5. Нютагай өөhэ-
дыгөө хүтэлбэрилгын хуули
ёhоной үндэhэ hуури.**

1. Нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгэ Россин Федера-
цийн Конституцитай, Буряад
Республикын Конституцитай,
Буряад Республикын хуули
ёhонуудта зохилдуулан бэе-
лүүлэгдэдэг.

2. Буряад Республикын
хуулинуud, хуули ёhото бу-
сад актнуud тус Хуулида
харша байха ёhогүй.

3. Гүрэнэй засатай зургаа-
нуud тус Хууляар тогтоогдо-
hон нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгын эрхэнүудые хи-
заарлаха аргагүй.

**Статья 6. Нютагай өөhэ-
дыгөө хүтэлбэрилгэ тухай
устав (дүрим)**

1. Муниципальна эмхидэл-
нүүд нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгэ тухай уставтай
(дүримтэй) байжа, тэрэнэн
соонь нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгын территориин хи-
лэнүүд заагдадаг, мүн тог-
тоогдодог гэбэл:

— нютагай удха шанартай
асуудалнуудые шиидхэлгэдэ
зоной сэхээр хабаадалгын түх-
хэл янза ба гурим;

— нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгын зургаануудай
ажал ябуулгын байгууламжа
ба эмхидхэлэй үндэhэ hуу-
ринуud;

— нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгын зургаануудай,
тэдэнэй тушаалта нюурнуud-
дай эрхэ түлөөлэлгэнүүдэй
болзор;

— нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгын зургаануудай,
тэдэнэй тушаалта нюурнуud-
дай эрхэ түлөөлэлгэнүүд;

— нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгын зургаануудай
актнуудай түхэл янзануud бо-
лон тэдэнние абаха гурим;

— нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгын зургаануудай,
тэдэнэй тушаалта нюурнуud-
дай харюусалгын үндэhэ hуу-
ри болон түхэл янзануud;

— нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгын зургаануудай
тушаалта нюурнуudай эрхэ-
нүүдэй лаб хангалтануud;

— нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгын зургаануудта
алба хэлгын онсо илгааануud;

— нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгые бэелүүлгын эко-
номическа болон мүнгэн сан-
гай эрхэ нүхэсэлнүүд, үндэ-
hэтэнэй-соёлой онсо илгаа-
нуud;

— Россин Федерацийн бо-
лон Буряад Республикын Хуу-
ли ёhонуудтай зохилдуулан,
нютагай өөhэдыгөө хүтэлбэ-
рилгын эмхидхэл, нютагай
өөhэдыгөө хүтэлбэрилгын
зургаануудай, тэдэнэй ту-
шаалта нюурнуudай эрхэ мэ-
дэл ба ажал ябуулгын гурим
тухай бусад дүримүүд.

2. Нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгэ тухай уставай
(дүримэй) проектые оруулха
эрхэтэй гэбэл:

— hунгаха эрхэтэй нюта-
гай хамта олоной тус
тусгэшүүд гү, али тэдэнэй бү-
лэгүүд;

— нийтын гү, али политиче-
скэ нэгэдэлнүүд;

— нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгын зургаануud.

3. Нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгэ тухай устав (дү-
рим) нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгын түлөөлэлгын
зургаанаар абтадаг гү, али
зоноор сэхэ батаагдадаг.

4. Нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгэ тухай устав (ду-
рим) Буряад Республикын
Юстициин министерствэдэ бү-
ридхэлдэ абтадаг.

Нютагай өөhэдыгөө хүтэл-
бэрилгэ тухай уставые (ду-
римые) бүридхэлдэ абахыень
арсаха үндэhэ hуури гэбэл,
Буряад Республикын Консти-
туцида, тус Хуулида тэрэнэй
зохилдоогүй ушар байдал
болоно.

Бүридхэлдэ абахыень ар-
саг та түшаа гомдол hуури
өөhэдыгөө хүтэлбэрилгын
зургаан сүүдэй гуримаар ба-
риха аргатай.

**Статья 7. Нютагай өөhэ-
дыгөө хүтэлбэрилгые гүрэнэй
зүгhөө дэмжэлгэ**

Гүрэнэй засагай зургаа-
нуud нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгын тогтонижохын ба
хүгжэхын тула хэрэгтэй бо-
лохо хуули ёhоной, эмхидхэ-
лэй, эд зөөриин-мүнгэн сан-
гай эрхэ нүхэсэлнүүдые бай-
гуулха болон нютагай өөhэ-
дыгөө хүтэлбэрилгын талаар
эрхые бэелүүлгэдэхь зондо
туhаламжа үзүүлхэ уялга-
тай.

**Статья 8. Захиргаанай-тер-
риториальна хаагдамал эмхи-
дэлнүүдтэ нютагай өөhэды-
гөө хүтэлбэрилгэ**

Захиргаанай - территори-
альна хаагдамал эмхидэл-
нүүдтэ нютагай өөhэдыгөө
хүтэлбэрилгэ тус Хуулитай
зохилдуулан, федеральна
хуулинуудаар тогтоогдодог
илгааануud хараада абал-
гатайгаар бэелүүлэгдэдэг.

**Статья 9. Муниципальна
эмхидэлнүүдэй эблэлнүүд**

Нютагай өөhэдыгөө хүтэл-
бэрилгые бүри ашаг үрэ-
тэйгөөр бэелүүлхын тула
муниципальна эмхидэлнүүд,
нютагай өөhэдыгөө хүтэлбэ-
рилгын зургаануудай эрхэ
түлөөлэлгэнүүдые дамжуул-
ха эрхэгүйгөөр, эблэл боло-
жо нэгэдэхэ аргатай.

**Статья 10. Нютагай өө-
hэдыгөө хүтэлбэрилгые бэе-
лүүлхэдээ хэлэнүүдые хэ-
рэглэлгэ**

Нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгые бэелүүлхэдээ
Буряад Республикын гүрэ-
нэй хэлэнүүд болохо ород ба
буряад хэлэнүүд хэрэглэг-
дэдэг.

**Статья 11. Муниципальна
эмхидэлнүүдэй hүлдэ тэм-
дэгүүд**

Муниципальна эмхидэл-
нүүд тус тус хамта олоной
түүхые, соёлой, социально-
экономическа, үндэhэ яhа-
танай болон бусад илгаануу-
дые харуулhан өөрын hүлдэ
тэмдэгүүдтэй (гербнүүд,
соёмбонуud гэхэ мэтэ) бай-
жа болохо.

ХУБИ II

ЮТАГАЙ ӨӨhЭДЫГӨӨ ХҮТЭЛБЭРИЛГЫН ТЕРРИТОРИАЛЬНА ЭМХИДХЭЛ

БҮЛЭГ 2. НЮТАГАЙ ӨӨhЭДЫГӨӨ ҮТЭЛБЭРИЛГЫН ТЕРРИТОРИАЛЬН.. ЭМХИДХЭЛ

**Статья 12. Нютагай өө-
hэдыгөө хүтэлбэрилгын тер-
риториннуud**

1. Нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгын территориннуud
болодог гэбэл:

— Буряад Республикада
байгуулагдадаг захиргаанай
территориальна единицэнүүд
болохо районууд, аймагуud,
республиканска, районно уд-
ха шанартай хотонуud, по-
сёлогууд, сельсоведүүд, со-
монууд;

— захиргаанай - территори-
альна единицэнүүд болодо-
гүй hуурин, тосхонуud
гэхэ мэтын, тэдээндэ тодор-
хойлогдоhон территориттой бо-
лон саг үргэлжэ тэндэ ажа-
hуудаг зонтой территорин-
нуud;

— hуурин доторой терри-
торинуud: микрорайонуud
кварталнуud, гудамжануud,
гэр шадарай хорёонуud гэхэ
мэтэ.

2. Нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгэ Буряад Респуб-
ликын бүхы территори дэз-
рэ бэелүүлэгдэдэг. Ямаршье
территориннуud нютагай өө-
hэдыгөө хүтэлбэрилгын хү-
реэ оршонhоо гаргагдажа гү,
али нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгые бэелүүлгын та-
лаар хаhагдажа болохогүй.

**Статья 13. Нютагай өөhэ-
дыгөө хүтэлбэрилгын терри-
торинуудые гүрэнэй зүгhөө
тоо бүридхэлдэ абалга**

Нютагай өөhэдыгөө хүтэл-
бэрилгын бэелүүлэгдэжэ бай-
гаа территориннуud Буряад
Республикын Правительствын
дурадхалаар Буряад Рес-
публикын Арадай Хуралда
тоо бүридхэлдэ абтаха ёно-
той.

**Статья 14. Муниципальна
эмхидэлнүүдэй захиргаанай
талаар хоорондын харилсаа-
нуud**

1. Нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгын зургаануудай
эрхэ түлөөлэлгэнүүдые амяар-
лахын, захиргаанай территори-
альна единицэнүүдэй, hуу-
рин тосхонуудай хоорондохи
бюджедэй болон бусад харил-
саануудые тодорхойдхын,
мүн нютагай өөhэдыгөө хү-
тэлбэрилгын территориннуud-
ые тодорхойлхын тула му-
ниципальна эмхидэлнүүдэй
захиргаанай талаар хоорон-
дын харилсаануud тогтоог-
додог.

2. Районой захиргаанай
түб болодог республиканска
удха шанартай хототой рай-
он захиргаанай талаар хол-
боогдожо болохо.

3. Районно удха шанартай
хотонуud районуудтай за-
хиргаанай талаар холбогдо-
дог.

4. Посёлогууд, сомонууд,
сельсоведүүд районуудтай
гү, али республиканска, рай-
онно удха шанартай хото-
нуудтай гү, али хото дото-
рой районуудтай захиргаа-
най талаар холбогдодог.

5. Захиргаанай-территори-
альна единицэ болодоггүй
хүдөөгэй hуурин тосхонуud
районно удха шанартай хо-
тонуудтай, хото доторой рай-
онуудтай, посёлогуудтай, со-
монуудтай, сельсоведүүдтэй
захиргаанай талаар холбог-
додог.

6. Саг зуурын удха шанар-
тай аад, үргэлжэ hуудаг
зонгүй гү, али ажахын али
нэгэ hалбариин байгуулам-
жада албанай хэрэглэмжын
объектнүүд (түмэр замай
будканууд, ойн харуулша-
дай, бакенщигуудай гэрнүүд,
хээрын станууд болон транс-
портые хангалгатай гү, али
зам хэрилсаануудые харуу-
hалгатай холбоотой бусад
hууринуud, метеостанци гэ-
хэ мэтэнүүд) болодог бага-
хан hууринуud, мүн ганса
гэрнүүд бэеэ дааhан hуу-
рин тосхонуud болодоггүй
аад, захиргаанай гү, али тер-
риториин талаар холбогдодог
hуурин тосхонуудай бүридэл-
дэ ородог байха юм.

**Статья 15. Район дотор
нютагай өөhэдыгөө хүтэлбэ-
рилгые бэелүүлгын ушарта
нютагай өөhэдыгөө хүтэлбэ-
рилгын территори**

Район дотор нютагай өө-
hэдыгөө хүтэлбэрилгые бэе-
лүүлгын ушарта нютагай өө-
hэдыгөө хүтэлбэрилгын тер-
риториие захиргаанай талаар
тэрээнтэй холбоотой захир-
гаанай территориальна бүхы
единицэнүүдэй: районно уд-
ха шанартай хотонуудай, по-
селогуудай, сельсоведүүдэй,
сомонуудай территориннуud бү-
ридүүлдэг.

**Статья 16. Республиканска
удха шанартай хото дотор ню-
тагай өөhэдыгөө хүтэлбэрил-
гые бэелүүлгын ушарта ню-
тагай өөhэдыгөө хүтэлбэрил-
гын территори**

1. Республиканска удха
шанартай хото дотор нютагай
өөhэдыгөө хүтэлбэрилгые
бэелүүлгын ушарта нютагай
өөhэдыгөө хүтэлбэрилгын
территориие хотын хилэ до-
торой территори, мүн захир-
гаанай территориальна бүхы
единицэнүүдэй: районно уд-
ха шанартай хотонуудай, по-
селогуудай, сомонуудай,
сельсоведүүдэй территорин-
нуud бүридүүлдэг.

2. Хото дотор районуудай
байгуулагдаhан ушарта хо-
тын хилэ доторхи территори
хото доторой районуудай
дунда хубаагдадаг, харин
поселогууд, сомонууд, сель-
соведүүд болон захиргаанай-
территориальна единицэнүүд
болодоггүй hуурин тосхонуud
хото доторой районуудтай
захиргаанай талаар холбог-
додог.

3. Районой захиргаанай
түб болодог республиканска
удха шанартай хототой тус
район захиргаанай талаар
холбоотой байбал, нютагай
өөhэдыгөө хүтэлбэрилгын
территориде районой бүхы
территори орожо болохо.

4. Хотын хилэдэ хамжадаг
аад, хототой, социальна, жа-
ал, экономическа, рекреа-
ционно тогтууритай холбоо-
нуудтай территориннуud рес-
публиканска удха шанартай
хотын хото шадарай зоные
бүридүүлдэг.

5. Буряад Республикын
нинслэл — Улаан-Үдэ хото-
до нютагай өөhэдыгөө хүтэл-
бэрилгэ «Улаан-Үдэ хотын
статус тухай» Буряад Рес-
публикын Хуулитай болон
тус Хуулитай зохилдуулан
бэелүүлэгдэдэг.

**Статья 17. Хото доторой
райондо нютагай өөhэдыгөө
хүтэлбэрилгые бэелүүлгын
ушарта нютагай өөhэдыгөө
хүтэлбэрилгын территори**

Хото доторой райондо ню-
тагай өөhэдыгөө хүтэлбэрил-
гые бэелүүлгын ушарта ню-
тагай өөhэдыгөө хүтэлбэрил-
гын территориие хотын хи-
лэ дотор ородог хотын бү-
ридэлдэхи районой террито-
ри, мүн хотын районтой за-
хиргаанай талаар холбогдо-
дог посёлогууд, сельсоведүүд
гэхэ зэргын территориннуud
болон захиргаанай-террито-
риальна единицэнүүдболо-
доггүй hууринуud бүридүүл-
дэг.

**Статья 18. Поселок дотор
нютагай өөhэдыгөө хүтэлбэ-
рилгые бэелүүлгын ушарта
нютагай өөhэдыгөө хүтэлбэ-
рилгын территори**

Поселок дотор нютагай
өөhэдыгөө хүтэлбэрилгые
бэелүүлгын ушарта нютагай
өөhэдыгөө хүтэлбэрилгын
территориие поселогой хилэ
доторхи территори, захир-
гаанай-территориальна еди-
ницэнүүд болодоггүй аад,
тэрээнтэй захиргаанай та-
лаар холбоотой бүхы hуу-
ринуудай территориннуud,
мүн ажахын ажал ябуулга
бэелүүлгэдэ болон зоной
амаралтада хэрэгтэй болодог
хамжуулагдамал газарнуу-
дай территори бүридүүлдэг.
**(Эхин. Үргэлжэлэлынь 2-до-
хи нюурта).**

Хэлсээнүүдтэ гар табигдаба

Москвада июлийн 11-дэ Россин Федерацийн Правительствын Түрүүлэгшэ **В. С. Черномырдин** болон Буряад Республикын Президент-Правительствын Түрүүлэгшэ **Л. В. Потапов** табан хэлсээндэ, тэрэ тоодо минеральнотүүхэй эдэй бааза нэмэдхэлгэдэ хабаатай асуудалнуудаар эрхэ түлөөлэлгэнүүдые хизаарлаха тухай хэлсээндэ гар табиба. Эдэ хэлсээнүүд хадаа «Россин Федерацийн гүрэнэй засагай болон Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаануудай хоорондохи эрхэ мэдэл болон эрхэ түлөөлэлгэнүүдые хизаарлаха тухай» гэhэн хэлсээндэ хабсаргалта болоно.

Россин Правительствын байшагай ехэ зал соо Хэлсээндэ гар табилгын ёhолол үнгэргэгдэбэ. Россин Правительствын зүгhөө гар табилгын ёhололдо Россин Правительствын Түрүүлэгшын орлогшонор **С. М. Шахрай, О. Д. Давыдов**, финансын министр **В. Г. Панасков**, хэрилсаанай министр **Г. М. Фадеев**, Онсо байдалай талаар гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ **С. К. Шойгу**, экономикын министр **Е. Г. Ясин** хабаадаа.

Россин Федерацийн Правительствын Түрүүлэгшэ Б. С. Черномырдин болон Буряад Республикын Президент-Правительствын Түрүүлэгшэ Л. В. Потапов хэлсээнүүдтэ гар табилгын ёhололуд hүүлээр тэндэ байhан журналистнуудай асуудалнуудта харюусаа.

Россин Федерацийн Президент Б. Н. Ельцинэй үбдэhэн ушарhаа боложо, хэлсээнүүдтэ гар табилгын болзор хойшолуулагдаа (Россин Федерацийн Президентын шиидхэбэрнин ёhоор) № 318-РП тэрэл үдэр президентын гар табигдаха ёhотой байгаа).

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй алба.

Александр Деханов—Европын чемпион

Пауэрлифтингээр Европын түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн hанхан Москва хотодо дүүрэбэ. Энэ түбиин 18 ороной зуугаад хүсэтэйшүүл хабаадаhан байгаа.

Мүрысөөнэй дүнгүүдые согсолходо, Финляндиин суглуулагдамал команда илалта туйлажа, Европын чемпионууд болобо. Россин спортсменүүд хоёрдохи hуури эзэлжэ, мүнгэн медальнуудаар шагнагдаа. Франциин түлөөлэгшэд гурбадахи hуурида гараба.

Загарайн аймагай Шэнэ-Бэрээнэй хүүгэдэй спортын hуургуулиин тренер, улаахоорондын классай спортын мастер Александр Деханов Россин суглуулагдамал командын амжалтада хүбитала оруулhан байха юм. Тэрэ 90 килограммай шэгнүүртэ мүрысэхэдэ, 315 килограммай штанга дала мүр дэхэгүүрээ табижа, hуугаад бодоhон байна. Тиигэжэ тэрэ энэ зуйлоор Европын чемпионой нэрэ зэргэдэ хүрэбэ.

Гурбан упражненеэр хабаяа туршалгада Украиннын атлет илалта туйлаа. Финляндиин түлөөлэгшэ 842,5 килограмм үргэжэ, мүнгэн медаллар шагнагдаба. Харин А. Деханов тэрээнhээ 2,5 килограммаар гартажа, хүрэл медальда хүртэhэн байха юм.

Пауэрлифтингээр дэлхэйн түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн байгша оной ноябрь hарада Финляндида үнгэргэдэхэ. Нютагаймнай хүбүүн энэ ехэ мүрысөөндэ бэлдэжэ эхилбэ.

Ж. БАТОМУНКОЕВ.

«Сагаан алтаяа» сэбэрээр суглуулая!

БАЙДАЛНАЙ БИРАГҮЙ

Манай аймагай бүхы түхэлэй ажахынуудта хонидой hооhо хайшалха хаhань түлэгтөө оробо. Үнгэрhэн жэлнүүдтэ гэхэ гү, али сагай hайн байхадань, энэ шухала кампанидаа эртээнhээ бэлдэдэг, шаг шууяа татадаг hаабзабди даа. Мүнөө жэлдэ бүхы юумэнэй үдэр бүхэндэ үнэтэй болоходонь, «сагаан алтаяа» суглуулха кампанидаа эртээнhээ бэлдэхэл угаа хүшэр байшаба.

Хүндэ хүшэр байдалай хэды тохёолдоошье hаань, хонидойнгоо hооhо хайшалаагүй байха бэшэ хадаа аймагай ажахынууд арга хургаяа бэдэржэ, нимэ бэрхэшээлhээ гарахые яhала ороддолго гаргаа гэхэ байнаб. Байгша ондо манай аймаг дотор бүхыдөө 35 мянган толгой хонидой hооhон хайшалагдаха түсэбтэй юм. 3—4 жэлэй урда тээ 220 мянган хониной «нэхы дэгэл» абтадаг байhан гээшэ. Нимэ үсөөн болотороо хорохо юм гэжэ аймагай нэгэшье мэргэжэлтэн, хонишон тинхэдэ hанаагүй байгаа ёhотой даа.

Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз—үнинэй ажахы аймаг соогоо эгээл олон хонитой даб дээрэ байна. Эндэ мүнөө жэлдэ 8700 хониной hооhон абтахаар түсэблэгдэнэ. Хонин бүхэнhөө дунда зэргээр 3,3 килограмм нэоhон хайшалагдаха юм.

Эдэ үдэрнүүдтэ эндэ hооhо хайшалха кампани эхилбэ. Эндэ 35 хайшалагшад үдэр бүхэндэ хүдэлхэдөө, үдэртэ отара хонидой hооhынень хирган абана. Хонин ажалай цехэй начальник В. Ж. Булгатов hооhо хайшалдаг пунктые даана.

Ноёхонойхид энэ жэлдэ 6000 хониной hооhо абахаар хараална. Эндэ баhал харюусалгатай хаhань захаланхай. Үдэртэ дунда зэргээр дүршэлтэй 48 хайшалагшад хүдэлнэ.

Хамтын ажахынуудай «Жаргаланта», «Сэлэнгэ» гэhэн эблэлнүүдтэ hооhо хайшалалгань баhал эхилбэ. Эдэ эблэлнүүдэй түрүүшын мянга-мянган толгой хонидой hооhо хиргагдан абтаба, Манай аймагай бүхы түхэлэй ажахынуудта хонидой hооhо хайшалха хаhань түлэгтөө оробо. Үнгэрhэн жэлнүүдтэ гэхэ гү, али сагай hайн байхадань, энэ шухала кампанидаа эртээнhээ бэлдэдэг, шаг шууяа татадаг hаабзабди даа. Мүнөө жэлдэ бүхы юумэнэй үдэр бүхэндэ үнэтэй болоходонь, «сагаан алтаяа» суглуулха кампанидаа эртээнhээ бэлдэхэл угаа хүшэр байшаба.

Мүнөө жэлдэ Сэлэнгын аймагай хонишод дүн хамта 1954 центнер гэхэ гү, али толгой бүхэнhөөнь дунда зэргээр 3 килограмм hооhо абахаар түсэблэнэ. Даб дээрэ хониной hооhон яhала дээгүүр абтажа байна. Эсэстээ ямар дүнгүүдтэ хүрэхэ байhыень уридшалан хэлэхэнь эртэхэн.

«Сагаан алта» суглуулха хаhада энэ аймагай ажахынууд ехэл хүшэрхэн байдалда хүрэжэ ерээ. Мүнгэ зөөриин дуталдаhан дээрэhээнь запас хэрэгсэлнүүдые, шэнэ тухеэрэлгэнүүдые худалдажа абаха аргагүйдэбэ. Салин хүлhэнэйшье асуудал үшөө хүсэдөөр шиидхэгдээ үды гэхэдэ алдуу байхагүй. Hооhо хайшалалга дээрэ худэлжэ ябаhан хүнүүд эдэ бэрхэшээлнүүдые яhала зүбөөр ойлгожо, унаhан малгайгаа абаха сүлөөгүй ажаллажа ябана.

С. АЮШЕЕВ,
«Сэлэнгэ» газетын редакцийн харюусалгата секретарь.

УНШАГТЫ, ТАНИЛСАГТЫ:

2-дохи, 3-дахи, 4-дэхи нюурнуудта. Буряад Республикада нютагай өөhэдыгөө хүтэлбэрилгые эмхидхэхэ гол ёhонууд тухай Буряад Республикын Хуулийн проект.

4-дэхи нюурта. Монгол литэ.

ПРОЕКТ

БУРЯАД РЕСПУБЛИКАДА НЮТАГАЙ ӨӨҺӘДЫГӨӨ ХҮТӘЛБӘРИЛ

(Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

Статья 19. Сельсовет, сомон дотор нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгые бэлүүлгын ушарта нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын территори

Сельсовет, сомон дотор нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгые бэлүүлгын ушарта нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын территорине тэрэнэй захиргаанай түб болодог һуринай территори, захиргаанай талаар тэрээнтэй холбоотой бүхы һуринуудай территориноууд, мүн ажахын ажал яһуулга бэлүүлгэдэ болон зоной амаралгада хэрэгтэй болодог хамжуулагдамал газарнуудай территори бүридүүлдэг.

Статья 20. Захиргаанай-территориальна единицэнүүдые болон һуринуудые нэгэдхэлгын ушарта нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын территори

1. Захиргаанай-территориальна единицэнүүдые нэгэдхэлгын, хотын, районой, поселогой бүридэлдэ һуриниие хамжуулгын ушарта нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ нэгэдэмэл захиргаанай-территориальна единицын, хотын, поселогой, сельсоведэй территори дээрэ бэелүүлэгдэдэг.

2. Бодото дээрээ нинилэшэһэн һуринуудай нэгэн һуурин боложо нэгэдэһэн ушарта нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ нинтэ нэгэн һууринай территори дээрэ бэелүүлэгдэдэг.

Статья 21. Захиргаанай-территориальна байгууламжын асуудалнуудые шийдхэлгын гурим

1. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын территориин хилэнүүдые тогтоолго болон хубилгалгые Буряад Республикын Арадай Хурал түс түс территориноууд зоной һанамжа, түүхын ба нютагай бусад ёһо заншалнуудые хараада абан бэелүүлдэг.

2. Захиргаанай-территориальна единицэнүүдые болон захиргаанай территориальна единицэнүүд болодогүй һуриниуудые байгуулга, усадхалгын, тэдэнэй хилэнүүдые болон захиргаанай талаар хоорондын харилсаануудые тогтоолго, хубилгалгын, захиргаанай-территориальна байгууламжын бусад асуудалнуудые шийдхэлгын гурим «Буряад Республикада захиргаанай-территориальна байгууламжа тухай» Буряад Республикын Хууляар тогтоогдодог.

III хуби.
Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын эмхидхэлэй үндэһэ һууринууд

Бүлэг 3. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануд

Статья 22. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануд

1. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта ороно гэбэл:

— тус Хуулитай зохилдуулан байгуулагдаһан нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлэлгын болон гүйсэдхэлгын зургаануд;

— нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай дүримтэй (уставтай) зохилдуулан байгуулагдаһан зургаануд;

— дээрэ дурсагдаһан зургаануудай байгууламжын подразделениннүүд.

2. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануд эмхидхэгдэн байгуулагдахадаа, хуули ёһонуудые зохёохо, захирха, гүйсэдхэхэ, хинаха эрхэ түлөөлэлгэнүүдтэй байдаг. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудые байгуулгын гурим «Буряад Республика дотор нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудые һунгаха тухай» Буряад Республикын Хууляар тодорхойлогдодог.

3. Үндэһэтэнэй, түүхэтэ гү, али нютагай ондоо ёһо заншалнуудтай зохилдуулагдан, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай нэрэ түс Хууляар тогтоогдожо, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай устав (дүрим) дотор батадхагдадаг.

4. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануд гүрэнэй засагай зургаануудай системдэ оруулагдадаггүй.

5. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануд өөһэдын эрхэ мэдэлтэй байдаг, гүрэнэй засагай зургаануудай болон нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай эрхэ мэдэлдэ орсдог асуудалнуудые хаража үзэлгэдэ хабаадаха эрхэгүй.

Статья 23. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта гүрэнэй зарим эрхэ түлөөлэлгэнүүдые олголго.

1. Федеральна Хуулинуудтай, Буряад Республикын Хуулинуудтай зохилдуулан, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануд гүрэнэй зарим эрхэ түлөөлэлгэнүүдтэй байдаг.

2. Тэдэнэртэ даалгагдаһан гүрэнэй эрхэ түлөөлэлгэнүүдые бэелүүлхын тула нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта материальна ба мүнгэн һангай шухала хэрэгсэлнүүд дамжуулагдадаг

3. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай гүрэнэй зарим эрхэ түлөөлэлгэнүүдые бэелүүлхын тула үгтэхэ мүнгэ зөөринүүд федеральна ба республиканска бюджедүүдтэ жэл бүри хараалагдадаг

4. Хууллар дамжуулагдан үгтэһэн эрхэ түлөөлэлгэнүүдые бэелүүлгэ гүрэнэй зүгһөө хинагдадаг. Гүрэнэй зарим эрхэ түлөөлэлгэнүүдые нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай бэелүүлгын хойноһоо хиналгын удха ба гурим Федеральна Хуулинуудаар, Буряад Республикын хуулинуудаар тодорхойлогдодог.

Статья 24. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай байгууламжа.

1. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай байгууламжа тус Хуулитай зохилдуулагдажа, хүн зоноор бэеэ заагаад тодорхойлогдодог, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай устав (дүрим) соо батадхагдадаг.

2. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануд захиргаанай-территориальна эмхинүүдтэ, хүн зоной ажаһуудаг газарнуудта байгуулагдадаг.

Статья 25. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануд — юридическэ нюурнууд.

1. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануд юридическэ нюурнууд болоно, тэдэ өөһэдын зөөритэй, энэ зөөринь оперативна захиргаанда гү, али ажахын мэдэлдэ байдаг, нютагай бюджедтээ һомологдодог өөһэдын мүнгэ зөөритэй, зөөринин ба хубиин зөөридэ хабаагүй эрхэ болон үялгануудтай, өөһэдөө сүүдтэ хандаха, харюусагша болохо, өөһэдын эблэлтэй, тамгатай, саарһа дансатай, банкыг эмхи зургаануудта тоосоной, валютын ба бусад ондоо счедуудтай байдаг.

2. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын нинтын зургаануд юридическэ нюурнууд болодог.

Статья 26. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зайһан

1. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зайһан хадаа нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын дээдэ тушаалта нюур мүн.

2. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын дээдэ тушаалта нюурай нэрэ нютагай ондоо шэнжэнүүдые хараада абажа, хүн зоноор бэеэ даагаад гү, али нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлэлгэтэ зургаанаар тодорхойлогдодог.

3. Хотын, районой, аймагай, һууринай, сомоной, сельсоведэй нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын гулваа, зайһан, хүн зоноор лэ дүрбэн жэлэй болзороор һунгагдадаг.

Һуурин тосхонуудта, хотодо, районой бүридэлдэ ородог һууринуудта, тосхонуудта, улусуудта, сельсоведүүдтэ болон сомонуудта староста һунгагдаха аргатай.

4. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зайһаниие тушаалһаань буулгаха тухай шийдхэбэри нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлэлгэтэ зургаанай абаа гээшэ һаань, хуулитай зохилдуулан, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зайһаниие һунгаха һунгалта зарлагдадаг.

5. Буряад Республикын Президент нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлэлгэтэ зургаантай зүбшөжэ, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай Буряад Республикын хуулиие, уставые (дүримые) бүдүүлигээр хазагайруулаад байгаа гээшэ һаань, хотын, районой, аймагай нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын гулваае тушаалһаань буулгаха эрхэтэй.

Статья 29. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлгэтэ зургаануд.

1. Имагтал захиргаанай-территориальна единицэнүүдтэ нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлэлгэтэ зургаануд байгуулагдадаг.

2. Хотын, районой, аймагай нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлэлгэтэ зургаан «Буряад Республикада нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудые һунгаха һунгалта тухай» Буряад Республикын Хууляр тогтоогдоһон хэмжээгээр тодорхойлогдодог.

Статья 30. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлэлгэтэ зургаануудай эрхэ түлөөлэлгэнүүд.

Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлэлгэтэ зургаануудай эрхэ мэдэлдэ нимэ асуудалнуудые шийдхэлгэ оруулагдадаг:

— нютагай бюджедые баталалга ба тэрэниие гүйсэдхэн бэелүүлгын хойноһоо хиналга;

— тус тус захиргаанай-территориальна единицын түсэбүүдые, программануудые абалга, тэдэниие гүйсэдхэн бэелүүлхэ тухай тосоонуудые баталалга;

— нютагай налог татабаринуудые тогтоолго;

— муниципальна зөөри эрхилэлгын, заабариин ба хиналгын гурим тогтоолго;

— нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай эрхэ түлөөлэлгэнүүдые гүрэнэй засагай зургаануудта дамжуулга;

— валютын ба бюджедһээ гадуурхи тусхай зорилгогой жасануудые байгуулха тухай шийдхэбэринүүдые абалга, тэдээн тухай дүримүүдые, жасануудай болон муниципальна мүнгэн һангай зөөри зөөшөнүүдые хэрэглэхэ тухай тоосоонуудые баталалга;

— нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зохиохо түлөөлэлгэтэ зургаанай дүримые (уставые), регламентые абалга ба хубилгалга;

— нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зайһанай жэл бүриин тоосоое хаража үзэлгэ;

— нютагай референдум үнгэргэхэ тухай шийдхэбэри абалга, нютагай референдумэй комиссиин бүридэлые баталалга;

— нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаанай зайһанда этигэл найдалаа барааһанаа мэдүүлгэ, нютагай захиргаанай тушаалта нюурнуудые томилолго ба сүлөөлэлгэ;

— хуулиар хараалагдаһан ушарнуудта һунгагдадаг түлөөлэгшэдэй эрхэ түлөөлэлгэнүүдые болзорһоонь урид болюулалга;

— Буряад Республикын хуулинуудаар тогтоогдоһон бусад эрхэ түлөөлэлгэнүүдые бэелүүлгэ.

Статья 31. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлэлгэтэ эмхи зургаануудай эмхидхэлэй ба ажал яһуулгын үндэһэ һууринууд.

1. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлэлгэтэ зургаануд эрхэ түлөөлэлгэнүүдээ имагтал хамтын гуримаар бэелүүлдэг.

2. Сесси хадаа нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын хүдэлмэриин эмхидхэлэй-хуулиин гол түхэл шэнжэ болодог. Тэрээн дээрэ энэ зургаан Буряад Республикын Хууляар тэрэнэй эрхэ мэдэлдэ олгогдоһон асуудалнуудые шийдхэдэг.

Хэрбээ түлөөлэлгэтэ зургаанай һунгагдаһан гэшүүдэй тоогой гурбанай хоёр хубиһаа үсөөн бэшэнэй заседанида хабаадажа байгаа гээшэ һаань, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлэлгэтэ зургаан шийдхэбэринүүдые абаха эрхэтэй.

3. Һунгагдаһанайнь һүүлээр хоёр долоон хоногой үнгэрхэдэ, тус түлөөлэлгэтэ зургаанай гэшүүдэй һунгагдаһан тоогой гурбанай хоёр хубиһаа үсөөн бэшэнхиин байгаа гээшэ һаань, нютагай захиргаанай тушаалта нюурнуудые томилолго ба сүлөөлэлгэ;

— хуулиар хараалагдаһан ушарнуудта һунгагдадаг түлөөлэгшэдэй эрхэ түлөөлэлгэнүүдые болзорһоонь урид болюулалга;

— Буряад Республикын хуулинуудаар тогтоогдоһон бусад эрхэ түлөөлэлгэнүүдые бэелүүлгэ.

Статья 31. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлэлгэтэ эмхи зургаануудай эмхидхэлэй ба ажал яһуулгын үндэһэ һууринууд.

1. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлэлгэтэ зургаануд эрхэ түлөөлэлгэнүүдээ имагтал хамтын гуримаар бэелүүлдэг.

2. Сесси хадаа нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын хүдэлмэриин эмхидхэлэй-хуулиин гол түхэл шэнжэ болодог. Тэрээн дээрэ энэ зургаан Буряад Республикын Хууляар тэрэнэй эрхэ мэдэлдэ олгогдоһон асуудалнуудые шийдхэдэг.

Хэрбээ түлөөлэлгэтэ зургаанай һунгагдаһан гэшүүдэй тоогой гурбанай хоёр хубиһаа үсөөн бэшэнэй заседанида хабаадажа байгаа гээшэ һаань, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлэлгэтэ зургаан шийдхэбэринүүдые абаха эрхэтэй.

3. Һунгагдаһанайнь һүүлээр хоёр долоон хоногой үнгэрхэдэ, тус түлөөлэлгэтэ зургаанай гэшүүдэй һунгагдаһан тоогой гурбанай хоёр хубиһаа үсөөн бэшэнхиин байгаа гээшэ һаань, нютагай захиргаанай тушаалта нюурнуудые томилолго ба сүлөөлэлгэ;

— хуулиар хараалагдаһан ушарнуудта һунгагдадаг түлөөлэгшэдэй эрхэ түлөөлэлгэнүүдые болзорһоонь урид болюулалга;

— Буряад Республикын хуулинуудаар тогтоогдоһон бусад эрхэ түлөөлэлгэнүүдые бэелүүлгэ.

Статья 32. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын гүйсэдхэхэ зургаануд

1. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын гүйсэдхэхэ зургаануд захиргаанай-территориальна единицэнүүдтэ, захиргаанай-территориальна единицэнүүд болодогүй һуурин тосхонуудта байгуулагдадаг.

Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын гүйсэдхэхэ зургаануд (нютагай захиргаан) нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зайһаниие, захиргаанай байгууламжын подразделениннүүдһээ бүридүүлэгдэдэг.

Статья 33. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын гүйсэдхэхы зургаануудай ажал яһуулгын болон эмхидхэлэй үндэһэ һууринууд.

1. Нэгэ хүнэй хүтэлбэрилгэ нютагай захиргаан ажал яһуулгаа эрхилдэг.

2. Нютагай захиргаанай бүридэлдэ ородог зургаануд нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зайһанда сохэ мэдэлтэй байдаг.

3. Нютагай захиргаан нимэ асуудалнуудые шийдхэхэ эрхэтэй гэбэл:

— эрхэтэдэй эрхэ болон сүлөөнүүдые хамгаалга;

— харьяата газарайнгаа экономическа болон социальна хүгжэлтын программануудай проектнуудые зохёолго, бэелүүлгэ;

— нютагай бюджедэй проект зохёогоод, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын гүйсэдхэхэ зургаануудай үзэмжэдэ табилга, бюджет гүйсэдхэлгые эмхидхэлгэ, гүйсэдхэгдэһэн тухайнь тоосолго;

— нютагай харьяата һалбаринуудые хүтэлбэрилгын схемэ баталалга, ажаһууха арга болэмжыень хангалга;

— мэдэлэйнгээ предприятинуудые, эмхи зургаануудые болон эмхинүүдые хүтэлбэрилгэ;

— харьяата газар дээрэнь оршодог нинтын нэгэдэлнүүд, предприятинууд, эмхинүүд болон албан зургаануудай зөөри эдлэлгын ба эмхидхэлэй-хуулита ямар шэнжэтэй байһанһаа дулдыдангүй, хуулиар тогтоогдоһоной ёһоор хиналга, ажал яһуулгыень тааралдуулга;

— нютагай захиргаанай ажал яһуулга тухай тоосоонуудые нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаанай үзэмжэдэ жэл бүхэндэ табилга;

— харьяата нютагайнгаа үмэнэһөө юридическэ нюурнуудтай болон нинтын эмхинүүдтэй хэлсээнүүдые баталалга;

— харьяата газар дээрээ гүрэнэй хэрэгүүдые аршалха, дүүргэгдэсьень хангаха талаар хэмжэнүүдые абалга;

— банкын эмхи зургаануудта счёдуудые нээлгэ ба хаалга, бюджедһээ гадуур, валютна жасануудай зөөри хуулиар тогтоогдоһон гуримаар хубаарилга;

— хуулиар тогтоогдоһон гуримаар һунгалтануудые, республиканска болоод нютагай асуултануудые үнгэргэлгэдэ болон үнгэргэлгэдэ хабаадалсалга;

— байгаалиин ба технологическа хэлбэритэй шахардуу оршон байдалда зонние, объектнүүдые хамгаалха талаар хэмжээнүүдые бодото дээрэнь бэелүүлгэ;

— хууляар тогтоогдоһон гуримаар бусад эрхэ түлөөлэлгэнүүдээ хэрэглэлгэ.

Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай уставтай (гуримтай) тааралдуулан, хотын, районой, аймагай захиргаануудай тогтооһоной ёһоор тус статья соо тодорхойлогдоһоньһоо уламжалан, сельсоведэй, сомоной, поселогой, нютагай захиргаан бүхы эрхэ түлөөлэлгэнүүдээ бэелүүлдэг.

Харьяата нютагайнгаа һалбаринуудые (эрдэм һуралсал, соёл, барилга, эдүүрые хамгаалга болон бусад) нютагай захиргаанай хүтэлбэрилгынь болон ажалаа эмхидхэлгынь гурим зохёохо хэрэгые Буряад Республикын засагай зургаануд тодорхойлдог.

Статья 34. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай ба тэндэ худэлдэг хуулита актнууд

1. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануд болон тэндэ худэлдэг тушаалта зон эрхэ түлөөлэлгынгөө хэмжээн соо хуулита актнуудые баталан абадаг. Нютагай асуултануудай дүнгөөр, өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудаар, эрхэтэдэй суглаануудаар баталагдаһан актнууд шийдхэбэринүүд гээд нэрлэгдэдэг. Тушаалта зоной баталан абаһан актнууд тогтоолнууд, захиралтанууд болодог.

2. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлхы зургаануудай ба тушаалта зоной баталан абаһан нютагай удха шанартай хуулита актнуудай түлөө түлөөлхы зургаанай гэшүүдэй хахадһаа олонхиинь дуугаа үгэһэн байгаа һаань, баталагдаа гэгд тоологдодог, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зайһанай гар табигдадаг.

Хуулита актын абтаһанһаа хойшо 14 хоногноо хожом бэшэ нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зайһанай тэрээниие буруушаагаа һаань, өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлхы зургаан дахинаа хаража үзэдэг. Дахинаа хараг-даһанай удаа түлөөлхы зургаанай гэшүүдэй гурбанайнь хоёрой дуугаар дэмжэгдэбэлнь, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зайһан гараа табигдаг.

3. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай, тэндэ худэлдэг тушаалта зоной баталан абаһан хүнэй болон эрхэтэнэй эрхэ ба сүлөөнүүдтэ хабаатай хуулита актнууд толилогдоһоной ёһоор һүүлдэ хүсэндөө ородог.

4. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай болоод тэндэ худэлдэг тушаалта зоной баталан абаһан хуулита актнууд сүүдэй гуримаар гү, али прокуророй хиналтын ёһоор буруушаагдадаг.

Статья 35. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай комиссинууд.

1. Өөһэдгэнь хабаатай асуудалнуудые хаража үзэхээ уридшалан бэлдэхынь тулада, мүн эрхэ түлөөлэлгэнүүдэйнгээ хэмжээн соо харьяата газар дээрэнь оршодог предприяти, эмхи зургаануud болон эмхинүүдэн ажал яһуулгые хинахынь тулада нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануud тэдэнэрэй урда тоосохо саг үргэлжын, саг зуурын комиссинуудые бии болгодог.

2. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай саг зуурын комиссинуудай ажал яһуулгые эмхидхэлгын гурим нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай уставаар (гуримаар) болон регламентаар тодорхойлогдодог.

Статья 36. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай худэлмэри тухай олондо мэдээсэлгэ

1. Булгадаа хамтаржа, сүлөөтэйгөөр, хэрэг бүтээхэ шэглэлтэтэйгээр ажал хэрэг тухайгаа зүбшөн хэлсэнэнэй үндэһэн дээрэ, ажал тухайгаа олондо мэдээсэжэ, зоной урда саг үргэлжэ тоосожо худэлмэриеэ нюуулдаг.

2. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудан комиссинуудай заседаниннуудта олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй, нинтын эмхинүүдэй, ажалша коллективүүдэй түлөөлэгшэд, эрхэтэд байха эрхэтэй.

Статья 37. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлхы зургаануудай сессидэ тушаалта зон уридгабал, заабол ерэхэ уялгатай.

Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаанай зайһанай болон бусад тушаалта зоной урихада, зөөри эдлэлынгээ ба эмхидхэлэй-хуулита шэнжэһээ дулдыдангүй, харьяата газар дээрэнь оршодог предприятинуудай, эмхи зургаануудай болон эмхинүүдэй хүтэлбэрилгэшэд сессидэ ерэжэ, тус зургаанай шийдхэхэ эрхэтэй асуудалнуудаар комиссиин урда элидхэдэг.

Бүлэг 4. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгые бэелүүлгын түхэл маягууд

Статья 38. Нютагай асуулта.

1. Нютагай удха шанартай илангаяа шухала асуудалнуудаар нютагай асуултануud үнгэргэгдэдэг.

2. Һунгаха эрхэтэй бүхы эрхэтэд нютагай асуултануудта хабаадаха эрхэтэй. Нютагай асуулгада хабаадалга сүлөө байдаг.

3. Нютагай асуудалнуудта дуугаа үгэлгэ нюусаар үнгэргэдэдэг, эрхэтэдэй дуугаа үгэлгын хойноһоо хиналта хэжэ болодоггүй.

4. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлхэ зургаанай эдэбхи гаргахада гү, али зоной эрилгэ табихада, нютагай асуулта үнгэргэдэдэг.

5. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай уставаар (гуримаар) тодорхойлогдоһон асуудалнуud нютагай асуултада табигдажа болодог. Зүгөөр нимэ асуудалнуud табигдахагүй гэбэл:

— нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудые үгы болгохо тухай;

— нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта тушаалтые томилхо, сүлөөлхэ тухай;

— нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын туд туд зургаануудай хуулита ямар нэгэ актнуудаар шийдхэбэри абажа баталтарнь;

— нютагай налогуудые болон бусад татабаринуудые тогтоолго;

— бюджедэй ба финансын асуудалнуудые шийдхэлгэ.

6. Асуултада табигдаһан асуудалнууд олон ондоогоор ойлгогдодог байжа болохогүй.

7. Асуултын үедэ абтаһан шийдхэбэринүүд нютагай туд туд өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудай хуулита актнуудаар баталагдадаг бүхы зургаануud, тушаалта зон, предприятинууд, эмхи зургаануud, эмхинүүд болон эрхэтэд тэдэнине заабол дүүргэхэ үялгатай байдаг.

8. Нютагай асуулта хараалха, үнгэргэхэ, тэрээн дээрэ шийдхэбэри абаха талаар гурим Буряад Республикын хуулинуудаар тодорхойлогдоод, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай уставаар (гуримаар) батадхагдадаг.

Статья 39. Ажаһуугшадай суглаан, конференци

1. Захиргаанай-территориальна газар газар гэзэ тоологдодогүй тосхонуудта ажаһуугшадай суглаануудые, конференциинүүдые зарлажа, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ бэелүүлэгдэдэг.

2. Ажаһуугшадай суглаануud, конференциинүүд хэрэгтэй сагтаа зарлагдадаг. Тиихэдэ жэл соо нэгэ удаа заабол үнгэргэгдэдэг.

3. Ажаһуугшадай суглаануud, конференциинүүдэй үзэмжэдэ иимэ асуудалнууд заабол табигдадаг:

— нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын устав (гурим) баталан абалга;

— тосхоной нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаанай зайһаниие һунгалга;

— гаргашануудые түсэлэн харалга дүүргэлгэ, тухаинь тоосолго;

— тосхоной социально-экономическа түсэлүүд болоод программануудые баталан абалга;

— захиргаанай штадые баталалга ба гаргашануудыень харалга;

— үрэнэй засагай болон нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта хамтыг аа хандалгануудые эльгэлгэ;

— татабаринуудаа тогтоон эмхирүүлгэ;

— нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаанай зайһанай ажал яһуулгые хинаһан шалгалга;

— бүлтанай хэрэглэдэг газар хэрэглэлгэ.

4. Ажаһуугшадай суглаан гү, али конференци дээрэ баталагдан аотаһан шийдхэбэринүүдые бүхы зургаануud, үшлаалта зон, предприятинууд, эмхи зургаануud, эмхинүүд болон эрхэтэд заабол бэелүүлхэ ёһотой.

5. Ажаһуугшадай суглаа, конференци зарлаха, үнгэргэхэ гурим «Буряад Республикада нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудые һунгаха тухай» Хууляар тодорхойлогдоод, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай уставаар (гуримаар) батадхагдадаг.

Статья 40. Эрхэтэдэй эдэбхи

1. Муниципальна байгууламжда ажаһуугшад нютагай асуулта үнгэргэхэ талаар эдэбхи гаргаха эрхэтэй.

2. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түс уставһаа (гуримһаа) уламжалан, эндэ ажаһуудаг зон хуули зохёохо талаар эдэбхи гаргаха аргатай.

3. Ажаһуугшадай эдэбхи гаргажа, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта оруулһан нормативна хуулита актнууд зоной үргэн хабаадалгатайгаар нээмэл заседани дээрэ заабол зүбшөн хэлсэгдэдэг, дүнгүүдынь олоной анхаралда дурадхагдадаг.

4. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай уставай (гуримай) ёһоор зон нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта асуултатайгаар хандаха эрхэтэй.

Статья 41. Арад зоной нинтын өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ

1. Муниципальна байгууламжын зарим хубиндань (муниципальна байгууламжа бэшэ тосхонуудай газар, микрорайонууд, кварталнууд, үйлсэнүүд болон бусад) нютагай удха шанартай асуудалнуудые өөһэдынгөө эдэбхеэр зоной бии болгоһон зургаануудаар дамжуулан шийдхэхэ хараатай тэдэнэй эмхинүүд территориальна ниитын өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ гэзэ тоологдодог;

2. Ажаһуугшадай суглаанууд, конференциинүүд (гуримтай) тааралдуулан, хотын, районой, аймагай захиргаануудай тогтооһоной ёһоор тус статья соо тодорхойлогдоһоньһоо уламжалан, сельсоведэй, сомоной, поселогой, нютагай захиргаан бүхы эрхэ түлөөлэлгэнүүдээ бэелүүлдэг.

3. Арад зоной өөһэдыгөө зургаануудай газарынь зоной нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түс түс зургаануудта тодорхойлогдодог.

4. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта ниитын эмхи зургаануудта ба ажалаа эмхидхэлгэ, ажаһуудаг зон хуули зохёохо талаар эдэбхи гаргаха аргатай.

5. Арад зоной өөһэдыгөө онсо түхэл янзын ниие бэелүүлгэ даа нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай (гуримуud) сонгогдодог.

Статья 42. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түхэл янзануud

Түс Хууляар һаһан нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түхэл янзануудые, һаа гадна нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түс тусгай болон нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын Конституциталай, Конституциталай, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгые онцлогтой гаануудые хэрэглэнэ бэелүүлдэг.

Статья 43. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын муниципальна эрхэ мэдэлэй

1. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта болон зайһанууд зүйлнүүдэй сэжэгэ, нюусаар, эрхэтэйгээр дүүрэгдэнэ үндэһэн дээрэ үүсгэгдэнэ.

2. Тус һунгалтанууд мандатна мажоритаар эмхидхэгдэнэ.

3. Һунгалтанууд далга сүлөө байна. Тэдэнэ олондо зургаануud үндэһэн дээрэ үүсгэгдэнэ.

4. Буряад Республикын Конституциталай болоно, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай (гуримда), һунгалтын тээхи программада барилга, барилга, барижа, арестоолжжэ болохогүй.

5. Арад зоной аюулгүйгээ хараалагдаһан нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта нэгжүүлдэг.

Статья 45. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай

1. Һунгалтанууд шэд ойроо хүрэгдэдэг. Тэдэнэрые гаргаһан газарнуудта барьяагүй һаа, барижа, арестоолжжэ болохогүй.

2. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта ажаһуугшадай суглаанууд, конференциинүүд болон бусад ажаһуугшадай суглаанууд, конференциинүүд хэрэгтэй сагтаа зарлагдадаг.

3. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта ажаһуугшадай суглаанууд, конференциинүүдэй үзэмжэдэ иимэ асуудалнууд заабол табигдадаг:

— нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын устав (гурим) баталан абалга;

— тосхоной нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаанай зайһаниие һунгалга;

— гаргашануудые түсэлэн харалга дүүргэлгэ, тухаинь тоосолго;

— тосхоной социально-экономическа түсэлүүд болоод программануудые баталан абалга;

— захиргаанай штадые баталалга ба гаргашануудыень харалга;

— үрэнэй засагай болон нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудта хамтыг аа хандалгануудые эльгэлгэ;

— татабаринуудаа тогтоон эмхирүүлгэ;

— нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаанай зайһанай ажал яһуулгые хинаһан шалгалга;

— бүлтанай хэрэглэдэг газар хэрэглэлгэ.

4. Ажаһуугшадай суглаан гү, али конференци дээрэ баталагдан аотаһан шийдхэбэринүүдые бүхы зургаануud, үшлаалта зон, предприятинууд, эмхи зургаануud, эмхинүүд болон эрхэтэд заабол бэелүүлхэ ёһотой.

5. Ажаһуугшадай суглаа, конференци зарлаха, үнгэргэхэ гурим «Буряад Республикада нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудые һунгаха тухай» Хууляар тодорхойлогдоод, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай уставаар (гуримаар) батадхагдадаг.

Статья 46. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын алба хэлбэрилгэ

1. Булгадаа хамтаржа, сүлөөтэйгөөр, хэрэг бүтээхэ шэглэлтэтэйгээр ажал хэрэг тухайгаа зүбшөн хэлсэнэнэй үндэһэн дээрэ, ажал тухайгаа олондо мэдээсэжэ, зоной урда саг үргэлжэ тоосожо худэлмэриеэ нюуулдаг.

2. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаануудан комиссинуудай заседаниннуудта олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй, нинтын эмхинүүдэй, ажалша коллективүүдэй түлөөлэгшэд, эрхэтэд байха эрхэтэй.

Статья 47. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын алба хэлбэрилгэ

1. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай (гурим

ПРОЕКТ

...РИЛ... МХИДХЭХЭ ГОЛ ЁhОНУУД ТУХАЙ БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ХУУЛИ

...Ажаhуугша... ...конфереци... ...нютагай ...далнуудые ...ө хүтэлбэрил... ...та (тосхону... ...нуудай, ...нүүд болон ...мүн ажаhуу... ...эмхидхэ... ...дуранай ...й, үйлсын ...лон бусад ...жа, территор... ...өөhэдыгөө ...елүүлэгдэдэг. ...Арад зоной ...ыгөө хүт... ...ануудай ажа... ...ынь зоной э... ...өөhэдыгөө ...гус тус зур... ...хойлогдодог. ...Нютагай өөh... ...рилгын зург... ...иальна ни... ...хүтэлбэрил...

...Арад зоной ...лгөө хүт... ...үхэл янзан... ...бөелүүлгын ...тагай өөh... ...илгэ тухай ...ууд) соо ...г.

...ья 42. Нют... ...хүтэлбэрил... ...янзанууд

...Хууляар х... ...тагай өөh... ...лгын түхэл... ...да нютаг... ...тэлбэрилгын ...он нютаг... ...он нютаг... ...тэлбэрилгын ...тэлбэрилгые ...Бүряад Рес... ...уцитай, хүс... ...линуудтай т... ...тагай өөhэд... ...гые ондоо... ...ые хэрэгл... ...дэг.

...я 43. Нютаг... ...а эрхэ

...тагай өөhэд... ...гын зург... ...аhанууде... ...нюусаар, н... ...эр дуугад... ...дэрэ үнгэ... ...hунгалтан... ...мажорита... ...идхэгдэдэг.

...нгалтануудт... ...лөө байдаг... ...лондо мөл... ...дэрэ үнгэ... ...ряад Рес... ...тэй. Ганса... ...23 наhатай... ...он оюутан... ...ь Цогтоо... ...ультиплика... Монголой... ...уушуулай... ...лаараа х... ...эгшэн, Оч... ...ер Цолмо... ...эндэд ду... ...жуулхын ...45 наhанд... ...а тогтоо... ...алтан дэл... ...наhан ан... ...урасхаал... ...ёрөй үнд... ...hуудай ...hайшаа ...удэр бо... ...ертдэ он... ...аргшэд ...эрэ... ...Цорж... ...Іонг... ...ай өөрө... ...н зург... ...уугшэд... ...нгагүй, Г... ...имэ... ...гөө ёгто, ...шье hатрай ар... ...ёрөөр эргшэд ерэ... ...о бөелүү артист... ...эрэ хүнд энэ ду... ...ооломжо концерт... ...хангалга юм. ...хангагда... ...хо мон... ...д Республасхаа... ...болоны театр ...тагай өө хүлеэ... ...э тухай ...hунгалтыг ИЕВ, ...аммада турна ...лжа, hурвад ...гшэ ажал ...ай ...г.

...дамал түлөөлэг... ...түлөөлэгэнүүд ...үдэрhөөнь ...лаад, шэнэ ...рхэ түлөөлэлга... ...рэгдэhэн үдэр ...

...алhаа гү, али ...үлөөлөгдөжө, ...үндэhэн дээрэ ...түлөөлэгшэ ...лжа болодог.

...лөөлэлгэнүүдэй... ...эдүй байхадань, ...эрилтээр hун... ...лөөлэгшэ ту... ...лгагдадаг. Энэ... Буряад Респу... ...нуудаар тодор...

...hунгагдамал ...й ойроо хүрт... ...х

...амал түлөөлэг... ...үртэшэгүй бай... ...ые гэмтэ ябада... ...ртань балшыс... нютаг дээрэ... ...товалжа, на... ...гүй. Бусад ... ...хамгаалх ... ...хуулинуудаг ... байгаа hаань ...дыгөө хүтэлбэ... ...анай газар дэ... ...ал түлөөлэгш...

...гамал шог ёгто, ...шье hатрай ар... ...гөөр эргшэд ерэ... ...о бөелүү артист... ...эрэ хүнд энэ ду... ...ооломжо концерт... ...хангагда... ...хо юм. ...д Республасхаа... ...болоны театр ...тагай өө хүлеэ... ...э тухай ...hунгалтыг ИЕВ, ...аммада турна ...лжа, hурвад ...гшэ ажал ...ай ...г.

...гамал түлөөлэг... ...түлөөлэл

ПРОЕКТ

БУРЯАД РЕСПУБЛИКАДА НЮТАГАЙ ӨӨҺӘДЫГӨӨ ХҮТӘЛБӘРИЛГЫЕ ЭМХИДХЭХЭ ГОЛ ЁҺОНУУД ТУХАЙ БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ХУУЛИ

(Түгэсхэл. Эхиннинь 1, 2, 3-дахи нюурнуудта).

Статья 82. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгые сүүдэр хамгаалга.

1. Россин Федерациин болон Буряад Республикын хуули ёһоор хараалагдаһан ушарнуудта нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудай эрхэ мэдэлээр абтаһан шиидхэбэринүүдые дүүргэгүй тушаалта нюурнууд болон эрхэтэд сүүдэй гуримаар яла түлэлгын харюусалгада хүртэхэ.

2. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудай тус дэбисхэр дээрэ ажаһуудаг һуурин зоной хуулиар хараалагдаһан эрхэнүүдые, мүн нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудай эрхэнүүдые эбдэһэн гүрэнэй засагай зургааануудай, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудай, предприятинуудай, эмхинүүдэй, ниитын нэгэдэлнүүдэй актнуудые буруушаажа, тэдэнине болюулха тухай эрилтэнүүдые зохихо сүүдэй урда табиха эрхэтэй.

VII ХУБИ
НЮТАГАЙ ӨӨҺӘДЫГӨӨ ХҮТӘЛБЭРИЛГЫН ЗУРГААНУУДАЙ ХАРЮУСАЛГА

Бүлэг. 11. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудай харюусалга болон тэдэнэй ажал ябуулгын хойноһоо хиналта бэелүүлгэ

Статья 83. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудай харюусалга

1. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудай нютагай зоной болон гүрэнэй урда харюусалгатай байха.

2. Нютагай хуули ёһоной актнуудые эбдэһэн, али найдалгүй болоһон ушарнуудта нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудай зоной урда харюусалга эхилхэ.

3. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудай гүрэнэй эрхэ түлөөлэлгэнүүдые бэелүүлгын түлөө харюусаха (зоориин болон мүнгэнэй талаар эдэ түлөөлэлгэнүүдэй ямар хэмжээгээр хангагдаһанһаа уламжалан).

4. Гүрэнэй засагай зургааануудай эрхэ мэдэлээр абтаһан хуули ёһын актнуудые, хуулинуудые эбдэхэ ушарнуудта гүрэнэй урда нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудай харюусалга эхилхэ.

Статья 84. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудай нютагай зоной урда харюусалга

Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудай тушаалта нюурнуудые бусааха, тэдээндэ этигэл найдабарияа болюулха эрхээр нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудай нютагай зоной урда харюусалга бэелүүлэгдэдэг.

Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудай тушаалта нюурнуудай нютагай зоной урда харюусалгын арга түхэлнүүд тус Хууллар, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай дүримеор (уставаар) тодорхойлогдодог.

Статья 85. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудай гүрэнэй урда харюусалга

1. Россин Федерациин болон Буряад Республикын Конституциинуудые, федеральна бэлон республиканска хуулинуудые эбдэһэн шиидхэбэринүүдые нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудай абабал, тэдэнинень гансал сүүдэй шиидхэбэреэр болюулха аргатай.

2. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудай хуули ёһо хазагайруулан эбдэһэн шиидхэбэринүүдһээ уламжалһан хохидол дүүрэн тэхэрюулэгдэдэг.

Статья 86. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудай ажал ябуулгын хуулита байлые сахилгын хойноһоо прокуророй хиналга

1. Буряад Республикын прокурор болон тэрэнэй мэдэлдэ байһан прокуроруунууд нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудай, тэдэнэй байгууламжын подразделенинүүдэй тушаалта нюурнуудай хуули ёһо гүйсэдхэлые хинан шалгадаг.

2. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудай, тэдэнэй байгууламжын подразделенинүүдэй болон тушаалта нюурнуудай Россия Федерациин Хуули, Буряад Республикын хуулинууд болон бусад хуули ёһоной актнуудые хазагайруулан эбдэһэн шиидхэбэринүүд прокурорнуудаар буруушаагдан болюулагдахаа аргатай.

Статья 87. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудай шиидхэбэринүүд болон хэрэгүүд тушаа сүүдтэ гомдол барилга

Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудай болон тэдэнэй тушаалта нюурнуудай шиидхэбэринүүд болон хэрэгүүд тушаа сүүдтэ гомдол барижа болохо.

БҮЛЭГ 12. ТҮГЭСХЭЛЭЙ БОЛОН ШЭЛЖЭН ОРОЛГЫН ДҮРИМҮҮД

Статья 88. Хүсэсэ буураһан хуули гарга лгын актнууд

1. 1991 оной январиин 21-дэ Буряад Республикын Верховно Советэй баталһан «Буряад Республикада нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай» Буряад Республикын Хуули (89-дэхи статьяһаа бэшэгшинь) республикын эно хуулиин абтаһан сагһаа хойшо хүсэсэ буураха.

2. 1992 оной августын 13-да абтаһан Буряад Республикын Верховно Советэй Президиумэй Буряад Республикын һуурринуудта, тосхонуудта хүн зоной өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ комитет, мүн һуурнай староста тухай дүрим тусхай дэбисхэр дээрэ нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай дүрим (устав) баталан абаһанай удаа хүсэсэ буураха.

Статья 89. Хуули ёһоной актнуудые тус Хуулитай зохилдуулга, мүн тэдэнние хүрэглэлгэ

1. Буряад Республикын Президент, Буряад Республикын Правительство, Буряад Республикын гүрэнэй хүтэлбэрилгын зургааануудай нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай асуудалнуудаар баталан абаһан хуули ёһоной актнуудые нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудай бүридхэгдэһэн үдэрһоо хойшо нэгэ һараһаа үлүү бэшэ болзор соо тус Хуулитай зохилдуулха.

2. Гүрэнэй засагай зургааануудай, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудай хуулинууд, бэшэшье хуули ёһоной актнууд тус Хуулитай зохилдохо болоторо тус Хуулида таараха хубида хэрэглэгдэдэг.

Статья 90. Тус Хууллар хараалагдаһан зарим асуудалнуудай саг зуурын хуулита эрхэ байдал

1. Тус Хууллар хараалагдаһан хуули ёһонуудые баталан абатар шиидхэгдэхэ асуудалнууд Буряад Республикын Конституцитай болон тус Хуулитай зохилдуулан, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлгэтэ зургааануудай абаһан норматинна актнуудта, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай дүримүүдтэ (уставуудта) үндэһэлэгдэжэ болохо.

2. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай дүримүүдэй (уставуудай) абтатар нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлгэтэ зургааануудай абаһан норматив на актнуудта үндэһэлэн, асуудалнууд шиидхэгдэхэ аргатай.

Статья 91. Һунгагдамал түлөөлэгшэдэй эрхэ түлөөлэлгэнүүдэй болзор

1. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлгэтэ зургааануудай түрүүшын зарлалай тоогой талаар бүридэлые Буряад Республикын хууди гаргалгын зургаан тодорхойлдог.

2. Эдэ ушарнуудта һунгагдамал түлөөлэгшэдэй эрхэ түлөөлэлгэнүүдэй болзор нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын түлөөлгэтэ зургааануудта эрхэ түлөөлэлгэ олгоһон сагһаа тоологдожо эхилдэг.

Статья 92. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудай, тэдэнэй тушаалта нюурнуудай болон территориальна ниитын өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудай эрхэ түлөөлэлгэнүүдые үлөөлгэ

1. Зоной һунгаһан территориальна ниитын өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудай, тушаалта нюурнуудай болзоройнгоо дүүрэтэ эрхэ түлөөлэлгэнүүдэ үлөөдэг.

2. Гүрэнэй тушаалта нюурнууд болон гүрэнэй засагай зургааануудаар томилогдоһон нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын гулваанар (нютагай захиргаанай гулваанар) тус Хуулитай зохилдуулан, нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудай шэнээр бүридхэгдэтэр түлөөлэлгэнүүдэ үлөөдэг.

3. «Буряад Республикада нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай» Буряад Республикын Хуулитай зохилдуулан байгуулагдаһан территориальна ниитын өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургааануудай зохихо дэбисхэр дээрэ нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгэ тухай дүримүүдтэ үндэһэлэн, ажалаа ябуулдаг.

Статья 93. Муниципальна зөөри бүридхэлгэ

1. Буряад Республика нютагай удха шанартай асуудалнуудые шиидхэлгые хангадаг ба өөрынь мэдэлдэ байһан объектнуудые муниципальна эмхинүүдтэ дамжуулдаг.

2. Муниципальна зөөри үмсэлэлгын ёһо гуримууд тухай федеральна хуулиин үндэһөөр муниципальна предприятинуудые үмсэлэлгэ бэелүүлэгдэдэг.

3. Тус Хуулиин хүсэндөө орохо үедэ муниципальна эмхиин зөөриин үгы байбал, шэнэ муниципальна эмхи байгуулха гү, али хуушан эмхине үгы хэхэ, һэльбэн шэнэлхэ ябуулгануу хоригдохогүй.

Статья 94. Нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгые лаб хангаха талаар Буряад Республикын зургааануудай

1. Буряад Арадай Хурал, Буряад Республикын Правительствын то бэл:

— республ гаргалгые тус хилдуулгые х ликанска хуули нүүд;

— налогой дэй хуули гар ха заһабарин нүүд;

— нютагай тэлбэрилгын хууллаар хамг хуули ёһоной ектнүүд;

— нютагай тэлбэрилгэ т (уставуд);

Статья 95. Тус Хуулиин хүсэндөө орол

Тус Хуули үдэрһөө хойшо хо.

Бурлад

Л. В.

Улаан-Үдэ
1995 оной

Тус Хуулиин проект тухай ажаглал радхалнууд болон нэмэлтэнүүдээ Ара Гүрэнэй байгууламжын, нютагай өөһэ бэрилгын, хуули гаргалгын, гурим ба шамай талаар комитедтэ, манай реда хаягуудаар эльгээхэ: Улаан-Үдэ, Су үйлсэ, 9, 320-дохи кабинет, телефон; ландаришвилиин үйлсэ, 23, 49-дэхи, 68 недүүд, телефонууд; 2-61-35, 2-54-93.

XVII жаранай модон хухэгшэн гахай жэл (1995–1996 он)

ЗУНАЙ ДУНДА ХАРА МОРИН ҺАРА

Буряад литэ	20	21	22	23	24	25	26
Европын литэ	17	18	19	20	21	22	23
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа Һара понед.	Мягмар Марс вторник	Һагба Меркури среда	Пүрбэ Юпитер четверг	Баасан Солбон пятница	Бимба Сатурн суббото	Нима Наран воскр.
Үнгэ Үдэр	шарагшан тахяа	сагаан нохой	сагаагшан гахай	хара хулгана	харагшан үхэр	хүхэ бар	хүхэгшэн туулай
Мэнгэ	1 сагаан	9 улаан	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан	5 шара	4 ногоон
Һуудал	уула	модон	хии	гал	шорой	түмэр	огторгой

Гарагай 2-то буряад литээр 20 (июлиин 17).

Шарагшан тахяа, 1 сагаан мэнгын, хада уулада һуудалтай үдэр бурханда мүргэхэ, тахиха, аршаанаар угааха, лусуудта үргэл үргэхэ, хэшэг даллага абаха, лүн хүртэхэ, ваджрын хэрэг бүтээхэ, эм найруулха, модо һуулгаха, морин сар һургаха, гэрэй һуури табиха, һэеы гэр бүрихэ, бэри хүргэхэ гэхэ мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Зүгөөр ном соносохо, зам гараха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, суглаа татаха, түрэ, сайлалга хэхэ, мухар тархитанда үзэльгэ үгэхэ, гуйраншадта юумэ үгэхэ, ехэ хэрэг эхилхэ, худалдаа наймаа эрхилхэ, үхибүү хүлдэ оруулха, багашуулые гэрһээ гаргаад, ондоо тээшэнь эльгээхэ мэтые сээрлэхэ гэнэ. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үлэсхэлэн байдал ушарха, ууха ундан дуталдаха.

Гарагай 3-да буряад литээр 21 (июлиин 18).

Сагаан нохой, 9 улаан мэнгын, модондо һуудалтай үдэр. Тэнгэридэ мүргэхэ, үргэл үргэхэ, бурханда һүзэхэ, зальбарха, мүргэхэ, балин шатааха, бисалгал үйлэдэхэ, хэшэг даллага абаха, ондоо тээшэнь эд бараа, үхэр үгэхэ, зүүдхэл зүүхэ, модо һуулгаха, газараа заалгаад гэрэй һуури табиха, (гарагай 3-да чисаа гарагтай бэшэл һаа), агнаха, үрэһэ тариха, дайсаншие болон үхээри шүдхэр дараха, худалдаа наймаа эрхилхэ мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Гэбэшье эм найруулха, бэри хүргэхэ, хадаг табиха, һаһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, нүүхэ, замда гараха, суглаа зарлаха, үһээ угааха мэтын үйлэнүүдые тэбшэлтэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн хүрэхэ.

Гарагай 4-дэ буряад литээр 22 (июлиин 19).

Сагаагшан гахай, 8 сагаан мэнгын, хиндэ һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, сахиуса хуруулха, аршаанаар угааха, тангрын тарнинуудые уншаха, сан табиха, хэшэг даллагын ном уншуулха, хадаг табиха, абаһанаа бусааха, һогтуу галзууе номгоруулха, угаал хэхэ, шажанай һайндэр хэхэ, баярта ушараа тэмдэглэн һайндэрлэхэ, ламын санаар хүргэхэ, үзэгтэ һураха, зүрхай шудалха, уранай хэрэг заалгаха, гүлгэ эдээлүүлхэ, эд бүтээхэ, юумэ худалдаха, худалдажа абаха мэтын үйлэдэ һайн. Гэхэтэй хамга наһа барагшые худөөлхэ, газар хахалха, зураг зураха, бөөгэй хэрэг үйлэдэхэ, хотодо хэрэг бүтээхэ, модо үндэһэтэйнь һүгнэ татаха, худаг малтаха, тангариг абаха, суглаанда сугларха, мяха шараха, тоһо, өөхэ хайлуулха мэтые сээрлэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, эдээ хоол, undan элбэг олдохо.

Гарагай 5-да буряад литээр 23 (июлиин 20).

Хара хулгана, 7 улаан мэнгын, галда һуудалтай үдэр. Бурханда этигэхэ, зальбарха, мүргэхэ, бүлн үйлдэхэ, Наранда, Һарада, Газарта мүргэхэ, зүүдхэл зүүхэ, хяһа гаргаха, юумэ худалдаха, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые (зубарга, бурхан, ном) арамнайлха, городто хэрэг эрхилхэ, үзэгтэ һураха, бурханай ном уншаха, ном номнохо, шагнаха, замда гараха, эм найруулха, үрэһэ тариха, эһээбэри табиха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Гэбэшье мал үүсэлхэ, үхибүү үргэжэ абаха, хүн дүрсээ алдаха, мориной урилдаанда хабаадаха, эблэрхэ, хэлсээ баталха, бэри буулгаха, ном оршуулха, мяха шараха, тоһо, өөхэ хайлуулха мэтые тэбшэлтэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, эд бараан, эдээ хоол элбэг олдохо.

Гарагай 6-да буряад литээр 24 (июлиин 21).

Харагшан үхэр, 6 сагаан мэнгын, шоройдо һуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, хэшэг даллага абаха, аршаанаар угааха, нүгэлөө наманшалха, газарай нүхэ бүглэхэ, модо зоохэ, тангаригаа болюулха, эльбэ дараха, үхэр худалдаха, дархалха, хутага, шүбгэ хэхэ, замда гараха, өрдэм номой сахиуса хуруулха, эм найруулха, хадаг малтаха, тариха, бэри буулгаха, түрэ хэхэ мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Гэбэшье нүүхэ, үрэһэ тариха, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые арамнайлха, худалдаа наймаа хэхэ, хээрэ нүхэ малгаха, гэрэй һуури табиха, наһа барагшые худөөлхэ, юумэ бузарлаха, хүнние үзэн ядаха мэтые сээрлэмээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үбшэн хэжэг хүрэхэ.

Гарагай 7-дэ буряад литээр 25 (июлиин 22).

Хүхэ бар, 5 шара мэнгын, түмэргэ һуудалтай үдэр. Тэнгэрнин хандамаанарай үдэр. Мүн дашаниматай (үлзы хутагай) үдэр байна. Инмэ үдэр алябаа юумэн бүтэмжотэй һайн байдаг. Илангаяа дасан (дуган) зайлабаринхаа, дасан (дуган), сэргэ бурхан, ном арамчайлха, ном оршуулха, ламын санаар хүртэхэ, ном номнохо, модо отолхо, тангаригаа болюулха, агнаха, хэшэг даллага абаха, абаһанаа бусааха, городто хэрэг эрхилхэ, бэри буулгаха, мал үүсэлхэ, замда гараха, үрэһэ тариха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, буян хэхэ, үхэр худалдажа абаха, худаг малтаха, тариига дэрэ ажаллаха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Зүгөөр хугага хурсадажа, хүнние ханажа, төөнэжэ, зүүгээр хадхажа болохогүй. Хүнэй үһэ абахые сэрэлгэй: нюдэнэй хараа муудаха гэдэг.

Гарагай 1-дэ буряад литээр 26 (июлиин 23).

Хүхэгшэн туулай, 4 ногоон мэнгын, огторгойдо һуудалтай үдэр. Зунай дунда һарын 26-най үдэр ехэ халуун бууха гэдэг. Энэ үдэр бурханда, лусуудта мүргэхэ, үргэл үргэхэ, эм найруулха, шүһа ханаха, тэнгэри сахиха, гүрэм уншуулжа, эльбэ гаргуулха, ехэ хүнние бараалхаха, буян хэхэ, ном номнохо, мал адуунаа һайнаар харуулха, газар хахалха, айраг халааха, тараг бүрихэ, сэргэ бурхан, ном арамнайлха, мори һураха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Гэбэшье гэрэй һуури табиха, малгай, хубсаһа эсхэхэ, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, замда гараха, үхэр худалдаха, андалдаа хэхэ, үбшэ авгалжа эхилхэ, дасанай (дуганай) һуури табиха, нүүхэ, һэеы гэр бүрихэ, худалдаа наймаа эрхилхэ, бага үхибүүдые гэрһээ гаргаад, ондоо тээшэнь эльгээхэ, эхэнэрэй үһэ тайраха мэтые сээрлэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, зол жаргал ушарха. Туулай үдэр хадань хугага, һүхэ хурсадажа, хүнние ханажа, төөнэжэ, зүүгээр хадхажа болохогүй.

СПОРТ

ТОБШОХОНО

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. Россин спортын габьяата мастер Надежда Мироновагай шанда хүртэхын түлөө мүрысөөн Буряад Республикын 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ хоёрдохёо үнгэргэгдэбэ. Спортын хэдэн бүлгэмүүд болон клубуудай 100 гаран хүнгэн атледүүд хабаадаһан байгаа. «Аригуе» гэжэ нютагууд хоорондын худалдаа наймаанай байшан, «Мотом», «Годли» фирмэнүүд энэ мүрысөөнэй спонсорнууд боложо, мүнгэ зөөрөөр туһалһан, тусхай шагнуудые тогтооһон байгаа. Эндэ яһала һайн хэдэн үрэ дүн харуулагдаа. Тусхайлбал, спортын мастер Владимир Бородихин 2 метр 09 сантиметр үндэрые харайжа, ялалта туйлаад, 400 мянган түхэригэй мүнгэн шанда хүртөө. Спортын мастер Наталья Чистякова 200 метрэй зайе 24,3 секунда соо галба. Һүүлээрнь тэрэ утые хараайлгаар шалгаржа, мүн лэ тусхай шагнаар урмашуулагдаһан байха юм.

1500 метрэй урилдаанда улаасхоорондын классай спортын мастернууд Юрий Чижов, Сергей Федотов гэгшэд дахинаа темсэжэ, энэ удаада Юрий ялалта туйлаба. Дундуур болон хольн зайда урилдалгаар эхэнэрүүд сооһоо Анастасия Данчинова ялажа гараа.

* * *

Хүнгэн атлетикээр студентнэрэй бүхэроссин наадануд — Универсиада Воронеж хотодо дүүрэбэ. Зүүн Сибириин технологическа университедтэ һурадаг спортын мастер Наталья Чистякова 400 метрэй зайда 53,11 секунда саг харуулжа, мүнгэн медальяар шагнагдаа. Урда тээнь Санкт-Петербург хотодо үнгэргэгдэһэн Россин түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ Наталья Чистякова Алас-Дурна зүгэй зонын командын орожо, 4х400 фетэ дамжуулдаанда хабаадаа дэхи һуури эзэ

***

Залуушуулай гэн атлетикээр рүү һуури эз мүрысөөн Влад болобо. Илагшан лон Россин су команданууда уулзалгада хэ болохо байна. Б шанарай инспто Сергей Лобо райлгаар, тел университедэй димир Чебунин 800 метрэй зайн даанай жаргы д

ФУТБОЛ. Кл данууудай дунд республикын т эзэлхын түл үргэлжэлн өөр. турта Ул аан-Уд дунда һ ургуу дээрэ һүү лэй туршада р республ пион боло, нон манда «Ст ардт даа, 6:1 тоо д ртой мүрысөөнэйш та далаа улам Хат портын «Л ЛВРЭ-м пульс», ЛВРЭ-м клубай футболис дахи һууринуудт

ПАУЭРЛИФ гын энэ зуйл ураг дундаһаа ой туулагда шог ёгто ка, Бу ватрай ар институтэ хинаг ерэ рондын кбья 5 артист тер Свет тай ан энэ дуу литай мж концерт ондо Инн ооһагда ха юм. хотодо үг зур хо мон чемпионахамты расхаа нөө Мос лнуудлоны театр хотодо һ харьяа өө хулеэ жэ байна ажахт прахан ЛЬЦЫЕВ, ада, ерна нат июлиин ба тор үнгэргэдэ юм. чад

Б.М. ЖИГЖИТОВ.

ЭЛДЭБ ҺОНИНУУД

ДЭЛХЭЙЕ ТОЙРОБО.

Хоёр британецууд юрэ гусын аргаар дэлхэйе тойробо. 27-той Стив Смит 26-ай Джейсон Льюис хоёр веосипед унаад, нимэ яншалга хэбэ бшуу. Тиндээ Атлантиин далайе усхайтаар хэгдэһэн онгосо эзэрээ эзлжээгээр педаль аража гаталаа. Тэрэ онгоонь 40 мянган долларто олоо.

СЭХЭЬЭ ХЭЛЭБЭ

Франциин президент байан Валери Жискар Д'Эстен журналистнуудта сэхэеэ хэбэ. Тиихдээ Англиин принцесса Дианада тон дурайб гээ юм ха. «Фамм» гэ эхэнэрнүүдэй сэтгүүлэй корреспонденттэй хөөрэлдэ дөө, Диана фотографи дээрэ угаа һайхан, харин үнэн хараханда, бүри һайхан гэжэ мэдүүлээ. Нэгэ концертыи үедэ Дианатай зэргэлжэ һуухадаа, экс-президент дурлашаһан байгаа хаш гээд багсаамжалагдана.

ХАРААЖА БОЛОХОГҮЙ

Поляк угтай Леш Тома Киселевиц Франциин эрхэтэн юм. Мүнөө тэрэ Токиодо ажаллана. Һая самолёдто һуухадаа, Таиландын принцесса Сомсавалитай зэргэлээд һууһан байба. Өөрынгөө урдахи гэрэл носоогоод, ном уншаха һанаатай һууба. Энэ үедэнь үндэр түрэлтэ хүршэнь һэжаад абаба. Тиимэһээ харуулшадынь гансата ерээд, гэрэлыень унтарааба.

Энээндэнь француз айхабтараар дураяа гутаад, шуурга гаргаба. Таиландын хаан түрые шүдхэртэнь ябуулба. Энэнь дэмы үнгэрбэгүй. Самолёдынь Таиландын һэл тула Бангкогто буумсаарнь, Киселевицые полиции барижа абаба. Хаан түрые доромжолһоноойнгоо түлөө тэрэ 15 жэл хүрэтэр түрмэдэ һуухадаа болохонь хэбэртэй.

АЙХАБТАРААР ЖҮТӨӨРХӨӨД...

Англичанин Алан Каннингхэм дуратай эхэнэрни дан ехэ мүнгэ хубсаһанда гаргашална гэжэ тоолоод, тэдээниень хуу суглуулжа хоройнгоо нэгэ углууда обоолоод, бензин хаһан бээрээ галдажархиба. Өөртэнь бэшэ, харин хубсаһанда гол анхаралаа хандуулна гэжэ тэрэ жүтөөрхэнэн байгаа ха юм.

Хубсаһанһаань гадна амһарта аршадаг хоёр нолотенни гал руу хаягдаһан байба. Энэ ушарта нэгэ бага үлүү гараа хаб гэжэ Алан сүүд дээрэ хэлэбэ.

АБДУЛЛА ИЛАБА

Нэгэдэмэл Араб Эмирадуудта сүл губи соогуур болоһон моридэй урилдаанда Британиин королевын басаган Анна оройдоо 17-дохи һуури эзэлбэ. Энэ мүрысөөн айхабтар хүндэ байжа, 35 хабаадагшадай зариманиинь фиништэ ерэжэ шадаагүй. Эмирадуудай оборонын министрэй үгэһэн эгээл эрхим мори унажа ябабашье, принцесса Абдулла гэжэ юрын хүндэ диилдээ. Зүгөөр министрэй 14-тэй басаган Анные мүн лэ ахижа, 7-дохи һуурида гараһан байба.

Энэ ушараар Анна балай гөлхороогүй лизатай. «Мурысөөгөө түгэсхэһэмни болоо»,— гэжэ тэрэ хэлээ юм ха.

ҺОГТУУ САНААРТАН

Румыниин урда зүгэй уезднүүдэй нэгэндэ оршодог церквиин санаартан эсэгэ Думитру айл боложо байһан залуу хоёрой дурыень одоо ехэхэнээр гутааһан байна. Тэрэ түрын дуу дуулахын орондо, хүнние худөөлхэдөө дууладагаа татажа захалһан байгаа. Үбгэ, һамган боложо байһан залуушуул санаартанние сохижорхёо юм ха.

20 ЖЭЛ СОО ШАЛГАБА ГҮ?

Американец миллиардер Жан-Поль Гетти 17 наһаар өөрһөөнь дүү Тория Холлсуорт гэгшэтэй алар 20 жэл соо һуубашье, һаял тэрээнээ һамга абаха гэжэ шинжалгаа хандуулна. Тэрэ ямар ханхан, ном арамчайлха, ном оршуулха, ламын санаар хүртэхэ, ном номнохо, модо отолхо, тангаригаа болюулха, агнаха, хэшэг даллага абаха, абаһанаа бусааха, городто хэрэг эрхилхэ, бэри буулгаха, мал үүсэлхэ, замда гараха, үрэнэ тариха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, буян хэхэ, үхэр худалдажа абаха, худаг малтаха, тариига дэрэ ажаллаха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Зүгөөр хугага хурсадажа, хүнние ханажа, төөнэжэ, зүүгээр хадхажа болохогүй. Хүнэй үһэ абахые сэрэлгэй: нюдэнэй хараа муудаха гэдэг.

Гарагай 1-дэ буряад литээр 26 (июлиин 23).

Хүхэгшэн туулай, 4 ногоон мэнгын, огторгойдо һуудалтай үдэр. Зунай дунда һарын 26-най үдэр ехэ халуун бууха гэдэг. Энэ үдэр бурханда, лусуудта мүргэхэ, үргэл үргэхэ, эм найруулха, шүһа ханаха, тэнгэри сахиха, гүрэм уншуулжа, эльбэ гаргуулха, ехэ хүнние бараалхаха, буян хэхэ, ном номнохо, мал адуунаа һайнаар харуулха, газар хахалха, айраг халааха, тараг бүрихэ, сэргэ бурхан, ном арамнайлха, мори һураха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Гэбэшье гэрэй һуури табиха, малгай, хубсаһа эсхэхэ, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, замда гараха, үхэр худалдаха, андалдаа хэхэ, үбшэ авгалжа эхилхэ, дасанай (дуганай) һуури табиха, нүүхэ, һэеы гэр бүрихэ, худалдаа наймаа эрхилхэ, бага үхибүүдые гэрһээ гаргаад, ондоо тээшэнь эльгээхэ, эхэнэрэй үһэ тайраха мэтые сээрлэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, зол жаргал ушарха. Туулай үдэр хадань хугага, һүхэ хурсадажа, хүнние ханажа, төөнэжэ, зүүгээр хадхажа болохогүй.

ШЭНЭ БАХАНА.

Багдадта Вавилоной бахана һэргээгдэбэ. Зүгөөр тэрэ «Саддамай бахана» гэжэ нэрлэгдэдэ. Дутыг Зүүн Зүгтэ тэрэнь эгээл үндэр барилга юм. 205 метр үндэр бахана бодхоохын тулада 6 мянган кубометр бетон, 683 тонно булад хэрэгсэлнүүд хэрэгтэй болоо. Түрүүн үндэрыень 350 метртэ хүргэжэ, Ирагай нугаршагүй байһанай һүлдэ болгохо гэһэн аад, зөөриеэ гаммажа, нэгэ бага набтар болгобо гээшэ ааб даа.

Хайрата хүбүүн, зээ хүбүүн

Хэшэгтэ БАЙРОВАЙ

Чечняда боложо байһан дайнда унаһан ушараар «Буряад үнэн», «Бурятия», «Правда Бурятии», «Молодежь Бурятии» һонинуудай коллективүүд «Буряад үнэн» газетын корреспондент Г. Г. Занаевагай бүлэдэ, түрэлхидтэнь, дутынь нүхэдтэ гүнзэгы шаналал гашуудалаа мэдүүлнэ.

Захаминай аймагай Үлэгшэн нютагта хүдөөлүүлэгдэхэ.

Редактор
Ц. Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВ.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. Ц., ЖИГЖИТОВ Б.М. Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАЕВ П. Н. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., РИНЧИНОВ С. Д. (редакторай орлогшо), САМБЯЛОВА Т. В.

Эмхидхэн байгуулагшад — Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Манай адрес:
670000, Улаан-Үдэ, Каландаришвилиин үйлсэ, 23, «Буряад үнэн» газетын редакци.

Редакциин телефонууд: редакторай — 2.50-96, приемный — 2.54.54, редакторай орлогшонорой — 2.68.08, 2.62.62, харюусалгата секретариин — 2.50.52, секретариадай — 2.60-91, таһагууд: ниитын-политическэ — 2.55.97 (даагшань), 2.61.35, 2.56.23, социально-экономическа — 2.64.36 (даагшань), 2.63.86, 2.61.35, 2.67.81, соёлой, эрдэмэй болон һургуулинуудай — 2.60.21 (даагшань), 2.57.63, олонлитын хүдэлмэриин ба мэдээсэлэй — 2.54.93 (даагшань), 2.34.05, 2.69.58; оршуулгын — 2.60.91; корректорнүүдэй — 2.33.61, хэблэлдэ бэлдэгшэдэй — 2.35.95, Манай корреспондентнүүд: Агинскда — 3.42.19; Закаменскда — 30.61, Баргажанда — 91.6.40.

Һонинуудые гаргадаг «Бурятия» хэблэлэй телефонууд: директор — 2.49.94, оухгалтери — 2.23.67, вахта — 2.67.95, 2.67-05.

Газетэ хэблэлэй 2 хуудаһан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэһэг 5190. Стереотипта тушаагдаһан саг 21.40.

Буряад Республикын республиканска типографида газетэ хэблэгдээ. Директорайнь телефон: 2.40.45. Б.0079-дэхи номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай. Заказ № 128.